

Оцінювання проєктної діяльності здобувачів освіти на уроках технологій (трудового навчання)

Пріоритетною метою освіти в сучасній школі стає розвиток особистості, готової до правильної взаємодії з навколишнім світом, до оволодіння інформаційними технологіями, до самоосвіти та самовдосконалення. Реалізація цілей і завдань Нової української школи потребує оновлення та залучення сучасних освітніх технологій. Освітній процес у середній ланці освіти спрямовується на використання особистісно орієнтованого, компетентнісного і діяльнісного підходів до навчання кожної дитини. Важливо гармонійно поєднувати навчальну діяльність, у рамках якої формуються базові знання, вміння та навички, з діяльністю творчою, дослідницькою, пов'язану з розвитком індивідуальних задатків учнів, їх пізнавальною активністю, здатністю вирішувати нестандартні завдання. У нових умовах необхідні нові методи, що дозволяють по-новому організувати процес, взаємовідносини між учителем і учнем. Провідне місце серед таких методів, виявлених в арсеналі світової та вітчизняної педагогічної практики, належить методу проєктів як технології розвитку умінь вчитися.

Проєктна діяльність учнів - високо мотивована самостійна пошуково-пізнавальна діяльність, орієнтована на створення освітнього проєкту, що виконується під керівництвом вчителя. Проєктна діяльність дозволяє розвинути ефективні засоби самостійної навчальної діяльності, поєднати теоретичні та практичні складові діяльності учнів, дозволяє особистості дитини розкрити, розвинути й реалізувати творчий потенціал. Пріоритетними стають форми самостійної роботи учнів, що засновані не тільки на застосуванні отриманих знань і умінь, а й на отриманні на їх основі нових. Метод проєктів завжди передбачає вирішення якоїсь проблеми з використанням різноманітних методів та обов'язкового інтегрування знань, умінь з різних галузей науки, техніки, технології, творчих галузей.

З погляду вчителя - навчальний проєкт - це дидактичний засіб, що вчить проєктуванню, тобто цілеспрямованій діяльності зі знаходження способу вирішення проблеми шляхом розв'язання завдань, що впливають з цієї проблеми.

З погляду учня проєкт - це можливість робити щось цікаве самостійно, в групі або самому, максимально використовуючи свої можливості; це діяльність, що дозволяє проявити себе, спробувати свої сили, докласти свої знання, принести користь і показати публічно досягнутий результат; вона спрямована на вирішення цікавої проблеми, визначеної самими учнями у вигляді мети і завдання, а результат цієї діяльності - знайдений спосіб розв'язання проблеми - має практичний характер, і, що досить важливо, цікавий і значимий для самих відкривачів.

При організації та виконанні навчальних проєктів на уроках технологій (трудового навчання) слід дотримуватися певних етапів.

Організаційно-орієнтовний етап. Функції вчителя полягають у підвищенні мотивації учасників, формуванні груп (мікрогруп), наданні допомоги у визначенні теми, мети і завдань проєкту, розробці плану реалізації ідеї, визначенні критеріїв оцінки діяльності на всіх етапах. Завдання учня полягають: у визначенні мети і завдань проєкту, розробці плану роботи, пошуку необхідної інформації для початку роботи.

Технологічно-реалізаційний етап. Вчитель консультує по змісту проєкту, допомагає в систематизації, узагальненні матеріалів, знайомить з правилами виконання (оформлення) проєкту, стимулює розумову активність учнів, відстежує практичні дії виконавців і оцінює проміжні результати кожного учасника, проводить моніторинг спільної діяльності. Учень збирає, аналізує й систематизує інформацію, обговорює її з однолітками (за потреби в групах

(мікрогрупах), висуває і перевіряє гіпотези, виконує практичну частину проєкту, створює продукт (виготовлення виробу чи надання послуги, оформляє макет або модель проєкту), проводить самоконтроль.

Результативно-узагальнюючий. Вчитель консулює з питань підготовки звіту про виконану роботу, процедури захисту проєкту, виступає в ролі експерта, аналізує виконану роботу, оцінює внесок кожного з учасників. Учень, у свою чергу, оформляє необхідну документацію та готує презентацію за результатами проєкту.

Презентативно-творчий. Вчитель оцінює результати роботи. Учень, готуючи презентацію, повинен доповісти з таких основних питань: вступ (тема, мета, завдання навчального проєкту), продемонструвати результат навчального проєкту, та зробити висновки. Захист проєктів варто проводити у формі презентації, під час якої учні представляють результат проєктної діяльності, описують методи та прийоми, за допомогою яких було отримано інформацію, доповідають про проблеми, що виникли під час виконання проєкту, демонструють набуті знання, вміння представляючи результат своєї роботи. Важливим здобутком, який отримують учні у процесі захисту проєктів є формування навичок публічного виступу та презентації результату своєї роботи (проєктного продукту, виробу, тощо), підтвердження власної компетентності.

Усі види учнівської діяльності, а тим більше проєкти, повинні бути пов'язані з рефлексією та їх оцінкою. Перед початком виконання проєкту необхідно визначити критерії оцінювання для кожного конкретного проєкту та оголосити учням на перших етапах проєктування. Розпочинаючи роботу над реалізацією проєкту учні повинні знати критерії оцінювання, знати на яких етапах і що буде враховано при оцінюванні. В ідеалі учні повинні брати участь у розробці цих критеріїв тоді вони будуть виступати як основа забезпечення якісної реалізації цілей проєкту.

Оцінювання учнівських проєктів на уроках технологій (трудового навчання) може базуватися на різних критеріях, які відображають ключові аспекти предмета. За основу можна використовувати наступні критерії оцінювання:

1. **Креативність та оригінальність:** оцінюються здатність учнів проявляти свою творчість та здатність думати нестандартно, новаторські рішення реалізації проєкту, технічна складність, оригінальність ідеї та підходів, естетичність дизайну інші фактори, що є важливими для конкретного проєкту.

2. **Концепція та планування:** необхідно оцінити, як учні зрозуміли завдання проєкту, як вони розробили план роботи та організували свій час, чи є в проєкті чітко сформульована концепція та логічна послідовність етапів.

3. **Майстерність та виконання:** оцінюється якість виконання роботи учнями, наскільки добре вони володіють необхідними навичками, техніками та інструментами; враховуються раціональність використання матеріалів, організація робочого місця, дотримання безпечних прийомів праці, сумлінність виконання роботи, здійснення самоконтролю а також наскільки відповідально та якісно вони виконали свої завдання.

4. **Співпраця та комунікація:** оцінюється ефективність роботи учнів у команді та взаємодія один з одним, як вони ділилися відповідальністю, спілкувалися, розв'язували конфлікти та сприяли взаємному розвитку.

5. **Презентація та демонстрація:** оцінюється ефективність представлення учнями індивідуального або колективного проєкту, аргументованість вибору теми, організація презентації, чи зуміли передати свої ідеї та результати роботи, як впевнено вони виступали перед аудиторією, якість відповідей на питання (повнота, аргументованість, переконливість і переконаність).

Використовуючи, вище перераховані критерії, як основу під час оцінювання учнівських проєктів на уроках технологій (трудового навчання) важливо визначити вагу кожного критерію відповідно до його значимості для предмету та завдання відповідного проєкту.

Під час виконання індивідуальних проєктів оцінюється діяльність кожного учня, а оцінка групового чи колективного проєкту – включає оцінку як індивідуального внеску

кожного учасника, так і загальний результат групи. Колективний проєкт є командною діяльністю, тому непросто оцінити внесок окремих здобувачів освіти у спільну справу. Він виконується в більший проміжок часу, ніж індивідуальний проєкт, складається з різноманітних видів діяльності учнів. Учні виконують значну частину своєї роботи без прямого нагляду вчителя, тому індивідуальне оцінювання може бути складним і часто неточним. Пропонуємо кілька підходів, які можна використовувати для оцінки групових (колективних) проєктів змінюючи їх за потреби:

1. Індивідуальна оцінка: кожен учасник групи має можливість оцінити свій власний внесок у проєкт. Це може бути зроблено за допомогою самооцінки або рефлексивного звіту, де учні мають вказати свої завдання, внесок у роботу групи та відповідальність.

2. Внесок учасників: на основі спостережень, співпраці, активності, відповідальності та інших факторів оцінюється внесок кожного учасника групи у реалізацію проєкту. Підвищення свідомості учнів щодо власного внеску може стимулювати більш активну участь у груповій роботі.

3. Оцінювання результату: оцінюється загальний результат групи, враховуючи якість виконання проєкту, його оригінальність, презентацію та інші аспекти. Оцінка здійснюється на основі критеріїв якості, які були визначені заздалегідь.

4. Взаємне оцінювання: учні оцінюють внесок своїх товаришів по групі. Це може бути зроблено за допомогою анонімного опитування або усного висловлювання. Взаємне оцінювання може сприяти розвитку навичок комунікації, співпраці та взаємодії в групі.

5. Фінальна рефлексія: після завершення проєкту проводиться обговорення з учнями, де вони висловлюють свої враження, діляться власними навчальними досягненнями та аналізують, як вони могли б поліпшити свою групову (колективну) роботу.

Важливо забезпечити чесну та об'єктивну оцінку, позначивши внесок кожного учасника, а також загальний результат групи. Необхідно пояснювати критерії оцінювання учням заздалегідь та коментувати виконання кожного виду діяльності, що допоможе їм розвиватися і поліпшувати свою роботу над проєктом. Забезпечення зворотного зв'язку та надання детальних коментарів допоможе учням розуміти, як вони можуть поліпшити свої проєкти у майбутньому.

Треба оцінювати не тільки кінцевий результат проєкту (що, мабуть, було б простіше), але й весь процес. У проєкті оцінється те, що важливо, а не тільки те, що легко оцінити (це стосується і знань, і умінь).

Під час проведення рефлексії по завершенню виконання колективного проєкту можна використовувати такі запитання:

Чи задоволені ви своєю поточною роботою?

Що вам було складно виконувати?

Що вам сподобалося під час виконання проєкту ?

Чи вдалося всіх включити в роботу команди?

Що ви можете зробити інакше, щоб усі члени команди активно реалізовували проєкт?

Які завдання були найважчими?

Що можна зробити, щоб їх подолати?

Що можна зробити інакше?

Відповідь на такі запитання допоможуть учням удосконалити подальшу роботу та позитивно вплинуть на її результати. Вчитель має постійно оцінювати роботу команди, надаючи їй зворотній зв'язок, який допомагає учням у майбутньому ще краще виконувати проєкти.

Варто донести до учнів розуміння того, що чесний і корисний зворотний зв'язок є найважливішим, оскільки це своєрідний дороговказ для подальших дій та розвитку. З кожним проєктом необхідно, щоб учні разом розмірковували над тим, що відбулося під час його реалізації, що вони дізналися і чого вони навчилися, що їм було легко, а що важко, як долали бар'єри, як працювали разом, що варто змінити на краще в майбутньому тощо. Це також мотивує учнів продовжувати навчання. Йдеться не лише про мотивацію бальною оцінкою, а й

про обставини, за яких вона формулюється. З іншого боку, залучення учнів до оцінювання дозволяє їм розвинути важливу навичку саморефлексії, усвідомлення того, як відбувається їхній власний навчальний процес (що йому сприяє, а що заважає). Це наближає їх до вміння планувати власний навчальний процес і брати за нього відповідальність.

Оцінюючи учнівські проекти важливо пам'ятати, що згідно Закону України «Про повну загальну середню освіту» кожен учень має право на справедливе, неупереджене, об'єктивне, незалежне, недискримінаційне та добросовісне оцінювання результатів його навчання незалежно від виду та форми здобуття ним освіти.

Основними видами оцінювання результатів навчання учнів є формувальне, поточне та підсумкове: тематичне, семестрове, річне. Оцінюючи проект, слід врахувати і формування особистісних якостей дитини: рівень самооцінки, здатність робити усвідомлений вибір та осмислювати його наслідки; вміння визначати значущість та актуальність наявних проблем; доцільність використаних методів дослідження та обробки результатів; активність під час виконання проекту, вміння аргументувати свої висновки, відповідати на запитання опонентів; оформлення результатів виконаного проекту.

Виставляючи оцінки за учнівські проекти педагогу варто враховувати що учні не повинні, подібно ремісникам, навчитися робити обмежене коло речей або робіт, як це традиційно було на уроках трудового навчання, їм потрібно, в першу чергу, на прикладі доступних для вивчення технологій оволодіти наступними вміннями:

- обґрунтовувати мету діяльності з урахуванням суспільних потреб, приймати рішення і йти на ризик створюючи продукт праці;
- знаходити і обробляти необхідну інформацію з використанням сучасної техніки;
- проектувати предмет праці і технологію діяльності з урахуванням доступних в даних умовах матеріалів і технічних засобів;
- набувати навички і вміння користування знаряддями праці, виконання технологічних операцій;
- здійснювати технологічні процеси необхідні для реалізації проекту;
- економічно і функціонально обґрунтовувати оптимальність процесу і результатів діяльності;
- давати екологічну і соціальну оцінку технології та продукту праці;
- висувати підприємницькі ідеї в рамках вивчених технологій;
- оцінювати свої професійні інтереси і схильності, вибирати професію;
- співпрацювати в колективі і виконувати функції лідера.

Кожен проект - це результат великої та копіткої роботи учнів за підтримки вчителя. Учні, навчаються самі планувати та організовувати свою роботу, розподіляють завдання, розвивають комунікативні навички. Вони вчать оцінювати свої здібності та здібності своїх однокласників, проводити діагностику та оцінювати проміжні результати для отримання гарного кінцевого результату. Отже, проектну діяльність учнів слід відповідально та справедливо оцінювати, це допоможе сформувати в учнів комунікативні навички, уміння самостійно і творчо мислити, прогнозувати результати, працювати з інформацією, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, орієнтувати їх на спільну діяльність, уміння працювати в команді та спільно вирішувати конкретну проблему, а також уміння інтегрувати знання та вміння з різних сфер діяльності кожного учасника проектної діяльності.

Список використаних джерел та літератури

1. Бондар С.П. Перспективні педагогічні технології в шкільній освіті / С.П. Бондар, Л.Л. Момот, Л.А. Липова, М.І. Головка – Рівне : Тетіс, 2003. – 200 с.
2. Войний О. Зміст проектної діяльності учнів / О. Войний // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2007. – №4. – С. 7-9.

3. Генкал С.Є. Дидактичні можливості індивідуальних освітніх проєктів учнів профільних класів / С.Є. Генкал //Наукові записки. Серія: Педагогіка і психологія. – Вінниця, 2005. – №14. – С. 15-17.
4. Генкал С.Є. Індивідуальні освітні проєкти як засіб реалізації пізнавальних потреб учнів профільних класів / С.Є. Генкал //Педагогічні науки: Зб. наук. пр. – Суми : ДПУ ім. А. С.Макаренка, 2005. – Ч. II. – С. 200-206.
5. Коберник О.М. Проектна педагогіка і національна школа / О.М. Коберник // Шлях освіти – 2006. – № 7. – С. 7-9.
6. Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти./ URL: <http://yakistosviti.com.ua/userfiles/pdf/Metodychni-rekomendatsiyi-MON-Ukrayiny-shhodo-otsinyuvannya-u-5-6-klasih-NUSH.pdf>
7. Накз МОН №289 від 01 квітня 2022 року./ URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/prozatverdzhennya-metodychnih-rekomendacij-shodo-ocinyuvannya-navchalnih-dosyagnen-uchniv-5-6-klasiv-yaki-zdobuvayut-osvitu-vidpovidno-do-novogo-derzhavnogo-standartu-bazovoyi-serednoyi-osviti>
- 8.Таран З. Трансформація ролі педагога в управлінні творчими та практико-орієнтованими проєктами / З.Таран //Відкритий урок. – 2004. – №5/6. – С. 18.